

svoje momke. Za nas je bilo od osobite važnosti pridobiti djevojke za našu stvar, kako bismo olakšali rad oko ustrojstva bosanske vojske.

Prigodom Ramazana odredili smo propovjednike, koji su po različnim mjestima propovijedali i tako djelovali na pametne mladiće da stupe u vojsku. No većina je mladića zaljubljena i vezana za svoje drage. Što nam je preostalo drugo, nego predobiti djevojke, koje ih pjesmom mame?!

Bosanski je narod vrlo pobožan. Svoje svećenike štuje i ljubi. Što se ašikovanja tiče, u tome ne slušaju svojih svećenika, koji im ovo zabranjuju. Ovo je njihov stari običaj, koji je već s njima srastao i od kojega ih nije lako rastaviti.

Ovdje djevojke ne oblače feredže, dok se ne udaju. Slobodno idu, ašikuju i razgovaraju se s mladićima.

Oni u ovome ne vide ništa nepristojna. U istinu, sve se ovo vrši na najpošteniji način.

I pravo da Vam rečem, ovdje su i mladići i djevojke odveć čedni i poštenu, drže do svoje riječi vrlo mnogo, a u moralnom pogledu nijesu ni najmanje pokvareni. I da

se ne oslanjam na njihovo poštenje, ne bih smio zaigaziti u ovako težak posao, kao što je ustrojstvo vojske u ovim krajevima. —

Sarajevo, 25. ševala 1280. (početkom travnja 1864.)

Evo prijevoda i drugog Dževdetova pisma,²⁾ što je tiskano u spomenutoj knjizi,³⁾ a kao i kod prvog ne navodi se, komu je pisano. Dana 25. zilhidžeta 1280. (krajem lipnja 1864.) pisao je Dževdet Nazim begu jedno pismo u kome se govori također o ašikovanju. Mala je razlika u sadržaju ovih listova. Ovo je drugo pismo objelodanjeno u jednoj drugoj turskoj knjizi sa još četiri Dževdetova pisma iz Bosne.

Preveo H. Kreševljaković.

²⁾ Narodna Starina, svezak II., str. 162.

³⁾ Mustafa Rešid: Asari Mešahir, Carigrad 1303. (1886.) str. 42—47. Ovo je djelo izdalo ministarstvo prosvjete, Ahmed Dževdet pisao je još jedno pismo o ašikovanju u Sarajevu datirano 25. zilkideta 1280. (lipanj 1864.), koje je objelodanjeno u »Asari Mešahiru«, ali se u bitnosti od ovoga ništa ne razlikuje.

PISMA BISKUPA STROSSMAYERA ERAZMU BARČIĆU.

Priopćio dr. Milan Prelog.

Dobrotom g. Dušana Plavšića, u čijem se posjedu nalazi korespondencija Erazma Barčića, donosim ovdje 16 pisama mecene Strossmayera odlučnom i simpatičnom našem narodnom borcu na Primorju. Sva ta pisma nijesu od bog zna kakove vrednote, no ipak držim, da je potrebno, da se odštampaju i da se tako sačuvaju kao materijal za izdavanje cjelokupne Strossmayerove korespondencije, koja bi morala da što prije nađe svoga izdavača. Kod nas se uopće vrlo malo pažnje posvećuje izdavanju korespondencije naših istaknutijih ljudi, a ipak je takova korespondencija veoma često važno i znamenito historijsko vrelo.

U doba, u kom Strossmayer dopisuje s Barčićem, Strossmayer više ne učestvuje u aktivnoj politici, ne dolazi u sabor, ali ipak pažljivo prati razvitak političkih prilika. Iz svih ovdje priopćenih pisama, a i u drugim, što sam ih priopćio u »Južoslavenskoj Njivi« (1922. II. 140) razabire se osobito toplo prijateljsko osjećanje za Barčića. Biskup svaku priliku upotrebljava, da pohvali Barčićev politički rad i da naglasi, kako se on potpunoma identifikuje s Barčićevim nazorima (»da smo Hvala Bogu u svemu, što se našega naroda tiče jedna duša i jedno srce« br. 4.). Biskup podupire mate-

rijalno neku Barčićevu političku akciju (br. 1.), moli ga, da podupre sa svojom strankom Mazzuru »u nekoj vrlo važnoj stvari«. Zanimljivo je, da napose pozdravlja Folnegovića (br. 2.), kojega »vele štuje«. Barčić i Folnegović bili su u »stranci prava« onaj element, s kojim su Strossmayer i njegovi prijatelji »koji iskreno iz sveg srca ljube dom naš, čast i slobodu naroda svoga« jedino mogli da računaju. »Znamo mi svi«, veli biskup, »da ta nesretna nagodba ništa drugo nije nego mrtvo slovo i izvor svih zala, koja nas tište, ali u političkom životu često put ne da se ignorirati fakt, pače često put mora se čovjek na njega obazrijeti upravo zato, da ga čim prije odstrani i inim zamijeni, što istini i pravdi odgovara i što ima vrelom postati prave slobode, časti i bolje budućnosti«.

Biskup poziva Barčića (br. 5.) da ostanu postojani i nepomični prijatelji i u ljubavi i obrani domovine i našega naroda. »Vjerujte Bogu, nas se dvojica u svemu slažemo«. Ono, što se na nj baca »od vladajuće struje«, to je proračunano, a napadaji s druge strane potječu od puke strasti, mržnje i sljepoće, koja ne će da vidi, da to samo zlotvorima našim u prilog ide. Koja je to druga strana, tome ne treba komentara.

Pisma iz god. 1892., u kojima biskup tješi Barčića zbog nesreće u obitelji (br. 7. i 8.) odnose se na tragičnu smrt Barčićeva sina u dvoboju.

Biskup na Barčićevu molbu ispomaže ga i novčano (9.). I tom prilikom ističe, kako se ponosi njegovom ljubavi i prijateljstvom.

Vele cijenjeni moj gospodine i prijatelju!

Nemam dosta riječi, da Vam pristojno zahvalim, što se tako odlično i dično za naš nesretni narod zauzimate. Bog Vam blagoslovio svaki korak i svaki trud Vaš!

Stvar o kojoj mi pišete, vrlo mi se dopada, samo Vas molim, da se dobro pazi, da se tom prigodom kakva neprilika ne zgodi.

Ja sam zbog crkve i raznih drugih crkvenih i narodnih potreboća skoro vazda u novčanoj stisci, ali je stvar koju Vi i naši vrlo primorci zastupaju tako pravedna i sveta, da si ja rado od usti, što no naši rekli, odkidam pitanu pomoć i drage duše Vam ju dijelim. Imam ja nešto razpoloživo ga novca kod prijatelja Račkia u Zagrebu, komu o tomu ujedno pišem, ter ga molim, da tu pomoć ili Vami, ako budete u Zagrebu, ili možebiti g. Folnegoviću, koji je sigurno o toj stvari ubaviješćen, izdade. Molim, da kad uzimate priliku, od moje strane lijepo pozdravite g. Folnegovića. Ja ga vele štujem.

U ostalom s osobitom ljubavlju i s osobitim štovanjem ostajem Vam vazda prijateljem

30. travnja 1882. Strossmayer
biskup

Mislim, da ne trebam napomenuti, da mene treba čuvati, jerbo bi me naši neprijatelji, da mogu, u kapi vode utopili.

Najmiliji moj prijatelju!

Hvala Vam lijepa na čestitki. Bog, prijatelju, i Vas blagoslovio i svakim svojim darom obilno obdario. Neizrecivu smo Vam svi zahvalnost dužni na toli odlučnoj i junackoj obrani. Dok je takih borioca i zatočnika ko što ste Vi, prijatelju, dotle je moguće doduše poleg domaće naše kukavštine i trulosti da nam domovinu i narod muče, ruže i u grob nekim načinom bacaju, ali će Hrvatska jamačno prije ili poslije uskrsnuti i svojoj se božjoj svrsi i staroj slavi opet povratiti. Ja poleg starosti i slabosti svoje jedva ću taj spasonosni čas doživjeti, ali s tom stalnom nadom u grob i počinak svoj idem. Vi prijatelju i po dobi i po zaslugama svojim doživjet ćete jamačno čas uskrsnuća i novoga života i slave naroda svoega. Ja Vam to iz svega srca i iz sve duše želim. Molim Vas pako lijepo da me i na dalje svoje bratske ljubavi i

5. N. S. II. 12.

svoga prijateljstva vrijednim i dostojnim imate. Sto put Vas ljubim, blagosivljem i na vijek vijeka Vaš prijatelj i štovatelj ostajem

20. III. 1884. Strossmayer
B.

Vele štovani moj prijatelju!

Piše mi g. Mazzura, da bi u nekoj vrlo važnoj stvari trebali Vaše i Vaše stranke potporu. Molim Vas, vrlo moj prijatelju, ako Vam je ikako moguće nemojte tu potporu uskratiti ljudima, koji iskreno i iz svega srca ljube dom naš, čast i slobodu naroda svoega.

Znamo mi svi, da ta nesretna nagodba ništa drugo nije nego mrtvo slovo i izvor svih zala, koja nas tište, ali u političkom životu često put ne da se ignorirati fakt, pače često put mora se čovjek na njega obzrijeti upravo za to, da ga čim prije odstrani i inim zamjeni što istini i pravdi odgovara i što ima vrelom postati prave slobode, časti i bolje budućnosti.

Molim Vas dakle još jedamput, u koliko je moguće poduprite S. Mazzuru i sporazumite se sa kanonikom Račkijem, po komu Vam ovaj list šaljem. Sto put Vas prijateljski i bratski ljubim, ostajem do vijeka Vaš prijatelj i štovatelj

9. III. 1884. Strossmayer
B.

Dragi moj prijatelju!

Hvala Vam sto put na čestitki. Bog i Vas i svako Vaše poduzeće obilno blagoslovio! Dobri moj prijatelju! Drago mi je i ovom prilikom ponoviti Vam: da smo, hvala Bogu, u svemu, što se našega naroda tiče, jedna duša i jedno srce. Bog blagoslovio narod, a uskorio čas njegovoга uskrsnuća, njegove slobode i njegove neodvisnosti. Ja bi za to, Bog vidi, ne jedamput, nego sto put život svoj žrtvovao. Još jedamput: hvala! Bog Vas blagoslovi!

Vaš prijatelj do vijeka

20. rujna 1890. J. J. Strossmayer
B.

Vele cijenjeni moj prijatelju!

Vašega štićenika odriješiti ću, na Vašu preporuku od dužnosti: da kauciju položi, ali tijekom će da što pošteniji, radeniji, svjesniji i točniji biti imati. Inače se ne će moći uzdržati. U računarstvu valja skrajna točnost, radinost, izvrsnost.

Što se druge Vaše preporuke tiče, za sad Vam barem Vašu želju ispuniti ne mogu. Takih preporuka toliku silu dobivam, da mi nije moguće, nego samo u vrlo rijetkim

slučajevima odazvati se na dotične molbe i preporuke.

Stipendij ruski već je na moju preporuku drugomu medicinaru opredijeljen, nego u koliko se ja sjećam, taj medicinar je na koncu svojih studija, pa kad isti svoja studija dovrši, onda bi ja mogao toga Vašega šticenika preporučiti. Ako je dakle roditeljem rečeno ga mladića moguće jednu ili dvije godine izdurati, onda bi bilo nade, da bi mu se pomoći moglo. Sto i sto put Vas, prijatelju dobri, ljubim. Ostajmo postojani i nepomični prijatelji i u ljubavi i obrani domovine i naroda našega. Vjerujte Bogu, nas se dvojica u svemu slažemo. Ono, što s neke strane na mene baca, od strane vladajuće struje, dobro je proračunano; od druge pako neke strane je puka strast, mržnja i sljepoća, koja neće da vidi, da samo zlotvorom našim u prilog ide. Još jedamput sa bratskom ljubavi ostajem Vam vazda i vazda prijateljem i štovateljem.

21. IX. 1891.

Strossmayer
Biskup

Premili moj prijatelju!

Sto i sto put Vam zahvaljujem na čestitki. I ja Vami iz svega srca želim svako dobro od Boga i svaki blagoslov. Sa velikom slasti, sa pravim uživanjem čitam Vaše govore u Saboru. Bog Vam to naplati! Tako valja danas govoriti i dobri naš narod od sna buditi i zdvojenju otimati Narod koji takvih zagovornika ima ne će propasti. Njemu je križ kog podnaša Spas; a smrt, koju mu neprijatelji namijenjuju, život. Bog s Vami! Preporučujem se i nadalje Vašoj ljubavi i molitvi.

Vaš prijatelj

4. Jan. 1892.

Strossmayer
B.

Mili moj i velecijenjeni prijatelju!

Žalim Vas iz svega srca, što ste tu nesreću u svojoj obitelji doživjeli. Bog Vas tješio, blagoslovio, Bog Vas svakim darom svoje svete milosti obasuo. To Vam iz sve duše želi Vaš veliki štovatelj i iskreni prijatelj

12. III. 1892.

Strossmayer
B.

Dragi moj brate Barčiću!

Hvala Vam iz svega srca na čestitki, Bog Vas blagoslovio, Bog Vas tješio, Bog Vas svake svoje sreće i milosti vrijednim držao. Mi se moj mili brate, vjerujte mi, i što se naših misli i nakana, i što se našega rada, težnja tiče posve

slažemo. Bog prosvjetlio naše ljude, doveo ih do osvjeđenja, da se samo slogom do prave snage, do pravoga oslobodjenja, do prave pobjede dospjeti može. Toj misli morale bi se sve malenkosti i sve strastvenosti, sve tričarije žrtvovati. Meni je, moj brate, u Vašoj i ostalih mojih prijatelja ljubavi, Bog sam u ovo preopako doba štit spremio, na komu se razbijaju sve otrovne strijele, koje se u samomu paklu kuju, i po samim pakljenacima na me nabacuju. Još jedamput dakle: hvala! Pozdravite mi i blagoslovite u ime moje cijelu Vašu rastuzenu obitelj. Ljubite me molim Vas, i odsele i molite se za me Bogu.

Vaš prijatelj i brat

22. III. 1892.

Strossmayer
B.

Dragi moj prijatelju!

Jučer sam se na večer vratio iz visite kan. i našao sam Vaš list od 16. t. Drage volje šaljem Vam 500 f.; šaljem Vam ujedno natrag mjenicu; među prijateljima i braćom dost je poštena riječ. Vi ćete kad uzmožete to meni povratiti. Ja se Vašom ljubavi, prijateljstvom ponosim; a uvjeren budete, da Vas i ja isto tako ljubim i štujem kao Vi mene. Bog s Vami.

Vaš vjerni prijatelj

21. VI. 1892.

Strossmayer
B.

Vele ljubljeni moj prijatelju

Hvala Vam iz svega srca na čestitki. Bog dao i Vam i svima onima koji Vam na srcu leže, sretnu novu godinu, dug život, dobro zdravlje i svaku svoju milost.

Ne brinite se za dug. Kad budete u stanju, Vi ćete ga namiriti.

Vaš prijatelj

4. Jan. 1893.

Strossmayer
B.

Veleučeni gospodine!*

Lijepa Vam hvala na prijateljskom Vašem pozdravu k mladom ljetu. Bog dragi i Vama dao, te Vam godina 1894ta bila sretna i blagoslovna; a najviše da nam domovina bude napredna, osvještena i u svojoj djeci složna. Čim ju više vlastita njena djeca

* Pisano tuđom rukom, potpis vlastoručni.

izdaju, tim više moramo svjesniji i za njena prava i za njen opstanak boriti se.

Sa starom ljubavlju Vaš

Strossmayer
B.
u Djakovu 2. I. 1894.

Velecijenjeni prijatelju!*

Toplo Vam se zahvaljujem na prijateljskoj Vašoj čestitci o minulom mome imendanu. Bog dragi uslišao plemenite Vaše želje, pak dao da još koju godinu narodu našem poživim i ugledam barem zoru bolje njegove budućnosti; a Bog dragi i Vas sačuvao i blagoslovio, jer je i Vaš život hrvatskomu narodu i njegovoj mučeničkoj borbi vrlo nuždan.

Sa pozdravljem Vaš

Strossmayer
B.
u Djakovu 30. III. 1894.

Vele mili prijatelju!*

Topla Vam hvala na prijateljskoj čestitki k mojem imendanu. Bog dragi Vas i sve Vaše žrtve i rad obilno blagoslovio u borbi za hrvatski narod! Preporučujem se i u buduće Vašoj bratskoj ljubavi, miloj uspomeni i pobožnoj molitvi te ostajem

odani Vam prijatelj

Strossmayer
B.

Dragi moj prijatelju!

Hvala Vam lijepa na čestitci. Bog Vas blagoslovio! Molim Vas, ostajte i na dalje

pri Vašemu patrotičkomu radu i budite uvjeren, da Vas ja visoko štujem i ljubim. Preporučujem se Vašoj ljubavi i molitvi.

Strossmayer
B.
23. Aug. 1896.

Dragi moj prijatelju!

Hvala Vam hiljadu put na čestitki, hvala na Vašoj ljubavi, dobroti. Bog Vas blagoslovio i svakom svojom srećom obdario! Preporučujem se i na dalje Vašoj uspomeni, ljubavi i molitvi.

Vaš prijatelj

Strossmayer
B.
23. ož. 1898.

Štovani prijatelju!*

Topla i srdačna Vam hvala na prijateljskoj čestitci o mome imendanu. Bog i Vas poživio, blagoslovio, svakim darom svete svoje milosti krijepio i obasuo!

Preporučujem se i u buduće Vašoj ljubavi, prijateljskoj uspomeni i molitvi, ter ostajem uvijek

Vaš prijatelj

Strossmayer
B.
u Djakovu 21. III 1900.

* Pisano tuđjom rukom, potpis vlastoručni. Bez datuma.

* Pisano tuđjom rukom, s vlastoručnim potpisom.

* Pisano tuđjom rukom, s vlastoručnim Strossmayerovim potpisom.

PUBLIKACIJE.

Крум Дрончилов, Бурел. Антропогеографски изучвања. (Годишник на Софийският Универзитет, историко-филологически факултет, книга XIX, 2, с 11 чертежи в текста и 41 фототр. снимки и 1 карта извен текста). Sofija 1923.

Kao što je poznato Jovan Cvijić izdao je nekako pre 25 godina uputstva za antropogeografsko proučavanje naše zemlje, a izdao je već i poveći broj omašnih tomova »Naselja srpskih zemalja«. Godine 1906. poveo se za njim Iširkov, profesor geografije na Sofijskom univerzitetu, izdajući »Упжтване за изучаване селищата въ България китѣ земи«, pa je isto tako organizovao

rad oko opisa naselja u različnim oblastima kraljevine Bugarske. Tako je sada i g. Krum Drončilov obradio oblast Burel, koja leži u srednjem delu zapadne Bugarske između Osogovske planine i Rila na jugu, a Stare planine na severu. To je najbrdovitiji deo Bugarske sa srednjom visinom od 990 m, te je zbog rada erozije i denudacije vrlo razdrobljen i raščlanjen i sastoji se iz ovih oblasti: Krajište, Graovo, Znepolsko, Derekul, Zabroge, Visok i Burel. Oblast Burel pak, koja je opisana u gore spomenutoj knjizi, leži između Aldomirovskog polja, Graova, Znepolskoga, Nevljanske reke, Ežegovce i Dragomirskog blata.